Sumonyi Zoltán

Babilonnak folyóvize mellett

Mirbed Költőfesztivál Bagdadban



1987 szeptemberében, késő este telefonon hívott Cseres Tibor, az Írószövetség elnöke, hogy Irakban lesz egy kötőfesztivál, és örülne, ha ezen én képviselném Magyarországot.

– És még ki? – kérdeztem.

– Úgy tudom, hogy egyedül mennél, legalábbis azt írták az iraki kulturális minisztériumból, hogy szívesen látnak egy költőt.

– Mikor kéne utazni? – kérdeztem az indokolható visszautasítás reményében – mert sajnos, a következő két hónapban nagyon sok munkám lesz!

– Ó, nagyszerű, csak november utolsó hetében kezdődik a fesztivál. Tehát nyugodtan vállalhatod. A nagyon sok munkád után, ahogy mondod, rád fér majd egy kis utónyaralás.

Azzal a léhasággal egyeztem bele, hogy két és fél hónap sokára lesz, addig még sok minden megtörténhet, pedig már tapasztalatból is tudhattam volna Villon közmondásos figyelmeztetését: „Addig hív Karácsonyt: elérkezik."

November közepére teljesen elfejtettem a Cseres Tibornak tett ígéretemet, amikor újabb telefonhívást kaptam. Arab nevű férfi jelentkezett, és erős idegen akcentussal, de annál lelkesebben közölte, hogy a 8. Mirbed Fesztiválra mind a négy költő, közöttük én is, megkaptuk a beutazási vízumot. Mind a négy? – kérdeztem értetlenül – ki a másik három? Mondott három nevet, amelyeket, s nyilván az akcentusa miatt, nem sikerült azonosítanom, majd mondta, hogy biztosan ismerem a kollégáimat, akikkel négy nap múlva találkozom a repülőtéren. Ő is ott lesz, a büfé előtt vár bennünket, nála lesznek a meghívók és a repülő-

jegyek. Nekünk csak öt friss oltásról kell igazolást vinnünk, ez Irakban kötelező. Ha nem viszünk igazolás, ott oltanak be bennünket.

Még mindig próbáltam kibúvót keresni. Előző napon láttam a tévében, hogy az egyik bagdadi iskolába becsapódott egy iráni rakéta, és megölt harminc gyereket, két tanárt.

– Várjon csak! – mondtam a lelkes irakinak – hát ott háború van! Nem?

– De, de! – mondta ezt is lelkesen – már nyolc éve, nyolc éve!

– Akkor ott mi meg is halhatunk.

– Nem biztos, nem biztos!

Megnyugtató szavai után már nem ellenkezhettem, csak legalább az ottani oltásokat akartam elkerülni.

– Nézd öregem – mondta orvos barátom – ezt az öt oltást nem tudom neked két nap alatt beadni, úgyhogy marad a második megoldás. De adok egy levél egyszerhasználatos tűt és fecskendőt, csak ezekkel engedd majd megszúrni magadat!

A repülőtéren, furcsa mód, nem a költőkről, akiket akkor láttam először, hanem az iraki követség tisztviselőjéről ismertem föl a csoportunkat, ő mutatott be a többieknek. Elsőként magas, tagbaszakadt, ötvenes férfi nyújtott kezet.

– Szevasz! István vagyok. Te is költő vagy? – és cinkosan kacsintott.

– Igen. Te is?

– Természetesen! – és megint hunyorított. – Gyertek, igyunk még egy Unicumot a felszállás előtt!

A fedélzeten is Unicummal kezdődött az ebéd. Akkor még a MALÉV járatain volt a legjobb ellátás; előétel, második fogás, desszert, kávé, bor, sör, és mindenhez fém evőeszközök, gravírozott üvegpohár. Mire kényelmesen megebédeltünk, a gép ereszkedni kezdett.

– Már meg is érkeztünk? – kérdeztem a mellettem ülő István költőtől.

– Nem, nem, ez még csak Larnaka. Itt mindig kiszáll tizenöt-húsz ciprusi.

Landolás után hangos készülődés kezdődött, majd a megérkezett utasok tülekedve megindultak a középső szűk folyosón a gép orra felé. Hátranéztem, mert a tülekedés szokott zaját arab nyelvű kiáltozás nyomta el, s láttam, hogy egy fiatalember igyekszik a többiek elé kerülni, minél távolabbra a mögötte igyekvő két szürkeöltönyöstől. István költő is hátranézett, s fejcsóválva mondta:

– Ajaj! Ez a két marha elbambult, és valahogy elengedték a foglyukat.

Közben a menekülő átugorva a bőröndökön elérte a nyitott kijáratot, az összetorlódott utasok meglódulva utána, leghátul a két el-

bambult öltönyössel. Kintről kétségbeesett kiabálás hallatszott, amelybe már arab, angol és magyar félmondatok is keveredtek, mert a kapitány is kijött a pilótafülkéből, és a guruló lépcső tetejéről próbált intézkedni.

– Gyere, nézzük már meg, mi ez az ordibálás? – mondta István költő – húsz perce föl kellett volna szállnunk!

A menekülő férfi akkor már a földön állt, két kézzel kapaszkodva a feljáró korlátjába, s miközben az öltönyösök próbálták visszarángatni, valami keveréknyelven kiabált.

– Mit mond? – kérdeztem István költőtől.

– Hát hogy nem akar Bagdadba menni, mert ott kivégzik. Ő már Ciprus földjén áll, itt akar maradni, hívják a helyi rendőrséget. Vagy vigyék vissza Budapestre, hogy ott töltse le a büntetését.

Közben helyi rendőrök és pilóták érkeztek a veszteglő géphez, s akkor a MALÉV kapitánya és István költő is lement hozzájuk. Hosszas tanácskozás után a megszökött fogoly két elbambult kísérőjével együtt megindult a repülőtéri épületek felé, s végre tovább mehettünk Bagdadba.

– Ezek szerint menedékjogot kap Cipruson? – kérdeztem, miután már mindenki visszaült a helyére, s a sztyuárdeszek, a váratlan közjáték feszültségét levezetendő, folyamatosan hozták az Unicumokat.

– Menedékjogot? Ja, nem! Csak egy éjszakára. Reggel fordul ez a gép, itt fölveszi, és visszaviszi Pestre. Aztán majd eldöntik, hogy mi legyen vele.

A gép utasai enyhén szólva is kapatosan érkeztek Bagdadba, csak arra emlékszem, hogy az igen elegáns Ishtar Sheraton Hotel recepcióján megkapjuk a kulcsainkat, és beszállunk a liftbe. Fönt, a kilencedik emeleten tágas szoba, egyik sarkában díszes mihráb fülke, előtte imaszőnyeg. A mihráb mellett tolóajtó az üvegfalu zárt erkélyre, az erkélyen dohányzóasztal, két fotel. Az erkélyről egyenesen a megvilágított Tigris folyóra látni. Pompás panoráma. (Nappal, a jótékony homály és a célzott világítás nélkül a folyó olyan, amilyen a Tisza lehetett a szabályozás előtt, itt-ott elmocsarasodott szigetek a bizonytalan vonalú partok között.)

A fürdőszobát még meg se néztem, amikor kopogtak, és belépett egy alacsony, izgága férfi. Franciául kért elnézést, aztán egy szabócentivel megmérte a koponyám kerületét, derékbőségemet, és intett, hogy kövessem az első emeletre. Raktárféle szobába léptünk, az egyik polcról leemelt egy khaki színű nadrágot, zubbonyt, barett sapkát, széles derékszíjat, kezembe nyomta az egyenruhákhoz rendszeresített karórát, amelyen a kilences szám mellett Szaddam Husszein színes fotója látható, majd azt mondta, hogy most menjek át a szomszédos orvosi szobába.

Fiatal, kövérkés orvos kérte az oltási igazolásokat, mellette az injekciós tűk kifőzésére szolgáló edény csillogott. Benyúltam a belső zsebembe, mintha az igazolásokért, és rámutattam az egyenként lefóliázott fecskendőkre, hogy ezekkel oltson be.

– Nekem hoztad? – kérdezte, kivillantva teljes fogsorát. Az egész levelet gyorsan a fiókjába tette, és már írta is az igazolást, hogy megkaptam az oltásokat.

Másnap István költő telefonja ébresztett, hogy menjek át hozzá, ott van egy barátja, nekem is hozott valamit.

– Jóska vagyok, katonai attasé – mutatkozott be a strandpapucsos, bermudanadrágos fiatalember. – Hoztam nektek egy-egy üveg whiskyt meg konyakot. Vizet csak végszükség esetén igyál, de azt is olyan palackból, amit te bontasz föl. Salátát viszont soha! Akármilyen gusztusosak is! Holnap nem érek rá, de holnapután megint hozok egy-egy üveget. Ja, este nálunk vacsoráztok, majd értetek jövök.

– Fiúk – kezdtem a második koccintás után – este kaptam itt egy rend iraki egyenruhát. Mit kezdjek vele?

– Persze, mindenki kapott. Neked nem mondták? Az a lényeg, hogy ha Bagdadból kirándulni, vagy a frontra megy a nemzetközi delegáció, egyenruhában legyünk. Mert ha a perzsák netán elfognának bennünket, egyenruhában csak hadifoglyok leszünk, civilben viszont kémek. A kémeket agyonlövik.

*

November 24-én 10 órakor volt a Mirbed Fesztivál megnyitója a kongresszusi palotában. Egyenruhások ellenőrizték a nyakunkban lógó delegációs kártyákat, kiforgatták a zsebünket, elvették a zsebkéseket, mert állítólag valamikor Szaddam Husszein is itt lesz a teremben, talán költőként is szerepelni fog.

A megnyitó ünnepség Korán-énekléssel kezdődött, azután bejelentették a kulturális minisztert. Egyenruhás férfi lépett a színpadra, hosszan beszélt az elmúlt hét év háborús eseményeiről, és valahányszor kiejtette Szaddam nevét, a közönség hosszan, fölállva tapsolt. Beszéde végén egy csapat iskolás gyerek vette körül, mindegyikük fölmutatott egy-egy fényképet a legutóbbi támadásban meghalt osztálytársáról, majd kis mankóikra támaszkodva elvonultak. A körülöttem ülő civil, vagy egyenruhás nők felzokogtak, közben a miniszter bejelentette, hogy ezennel megnyitotta a 8. Mirbed Költőfesztivált.

Talán csak tíz-tizenöt perce hallgattam az iraki költők szavalatait, amikor arra riadtam fel, hogy valaki megütögeti a vállamat. Szemüveges

fiatalember állt mögöttem, és kérdezte, hogy végig akarom-e hallgatni az összes mai verset, vagy csatlakozom a már kint várakozó kollégáimhoz. Őt Lászlónak hívják, mondta, követségi titkár, és úgy gondolta, hogy elvisz bennünket Babilonba. Persze, csak ha engem is érdekel az ősi, Bibliai város. Nagyon is érdekel, mondtam, de akkor föl kell vennünk az egyenruhát. Dehogyis, mondta, az csak akkor kell, ha majd észak felé hagyjátok el Bagdadot.



Beültünk László kocsijába, aki vezetés közben bámulatos részletességgel beszélt minden település történelmi- és építészeti jelentőségéről, amelyeken áthaladtunk. Ktészifónban álltunk meg először, a pártusok egykori fővárosában, hogy megnézzük az ezerötszáz éves palota maradványait, a világ legnagyobb téglaépítésű boltívével. De számomra legizgalmasabbnak mégiscsak Babilon ígérkezett. Nem csak a berlini Pergamon Múzeumból már ismert, rekonstruált Istár-kapujával, a rekonstruált monumentális városfalakkal, de a falakon kívül, az Eufrátesz partján a 137. Zsoltár helyszínével. „Hegedűink fűzfákra akasztva, / Hogy az ének szívünk ne szakassza" – jegyeztem le még ott ezt a két sort, és nem tudhattam, hogy évekkel később ez a két sor így fog bekerülni a zsoltár-átirataimba. Hogy Sebestyén Márta és a Gryllus-fivérek ezt fogják énekelni.

Vacsora tájt érkeztünk vissza Bagdadba, de László nem állt meg a szállodánknál, tovább hajtott a diplomata-negyedbe, hogy náluk vacsorázzunk. Amikor kevéssel éjfél előtt beléptem a szállodai szobámba, nagy borítékot találtam az éjjeliszekrényen, benne a másnapi programmal. Reggel nyolc órakor egyenruhában találkozunk a szálloda előtt, és autóbuszokkal indulunk a frontra.

Szamarában álltunk meg először, hogy megnézzük a síiták egyik legszentebb zarándokhelyét, az Aranymecsetet. Ott is katonák ellenőrizték a belépőket, az egyenruhásokat szó nélkül beengedték. A belső szentély közepén hatalmas ezüst szarkofág, ez a Próféta legkedvesebb vejé-

nek a nyughelye. Az egyik lengyel költővel lengyel-orosz keverék-nyelven beszélgettem a súlyos ezüsttömb előtt, amikor hatvan év körüli, civil ruhás férfi oroszul szólított meg bennünket. Idegesen mondta, hogy ő hatvankét évet megélt, de úgy higgyük el, hogy most először örül annak, hogy zsidó. Kérdőn néztünk rá.

– Tudják – folytatta – én leningrádi vagyok, valláskutató, a tudományok doktora. Az iraki kulturális minisztériumtól van egy hivatalos papírom, hogy minden szent helyre bemehetek. De itt hiába mutattam, két marcona katona bevitt a mellékhelyiségbe, és képzeljék el – mondta elérzékenyülve – éppen úgy vagyok körülmetélve, mint a síiták.

Dél körül érkeztünk egy magas földgáthoz, előtte pálmalombokkal fedett bunker. Lesorjáztunk a nagy, téglalap alakú, fatörzsekkel kibélelt terembe, ahol az ebédhez terített hosszú asztal mellett magas rangú katonatisztek vártak bennünket. Ebéd közben hosszasan ismertették a harci helyzetet, majd amikor bágyadtan visszamásztunk a felszínre, mutatták, hogy ott, alig ötszáz méterre már az irániak állásai vannak.

– Fogják, itt vannak ezek a géppisztolyok – biztattak bennünket – pörköljenek oda nekik!

– Na, és ha visszalőnek? – kérdezte Max, a hobó amerikai költő.

A parancsnok az órájára nézett.

– Csak nyugodtan! Nem lőnek vissza. Ott még félóráig megy a tévében a Dallasz amerikai filmsorozat. Ilyenkor azt nézik.

2022. január 28.